

industrieplaatsen zijn bedoeld. Deze ernstige uitspraak zou zeer stellig achterwege zijn gebleven, wanneer zij niet gesteund werd door hetgeen men bij ervaring wist. Die uitspraken zijn voor mij voldoende. De bewuste, d.i. de niet geoorloofde geboortebeperving begint te komen. De vermoedens, die ik in de laatste jaren van mijn verblijf ten opzichte van deze plaatsen had, werden bevestigd.

Bij het vraagstuk der bewuste geboortebeperving komen twee factoren in aanmerking. De economische en gezinstoestanden brengen de verleiding en de godsdienstige factor remt. De eerste heb ik uitvoerig beschreven, de laatste niet. Klaarblijkelijk heeft VAN PELT een andere voorstelling van het begrip godsdienstigen factor dan ik. Ik versta daaronder niet de zederegels der katholieke kerk of de voorwaarden, waaronder geboortebeperving geoorloofd wordt. Die waren mij bekend, al was het goed van hem gezien deze in wijder kring bekend te maken. Naar deze zaken heb ik mijn patiënten nooit gevraagd. Onder godsdienstigen factor versta ik hier de afwijkingen van de zederegels, die de menschen zich al dan niet veroorloven, en de wijze, waarop de geestelijken hiertegen optreden. Daardoor wordt de kracht van de rem bepaald. Dat ontgaat natuurlijk aan mijn waarneming en beoordeeling.

De bewuste niet geoorloofde geboortebeperving is volgens de katholieke kerk een ernstig misdrijf. Wanneer men in andere streken den volbloed Nieuw-Malthusianen vraagt naar de reden van het geringe getal kinderen, dan krijgt men meestal (de huisarts zeker) alle inlichtingen. Maar in de industriedorpen en steden van Oost-Noordbrabant komt men zoo goed als niets te weten, zoolang de menschen nog niet geheel en al afvallig zijn geworden. Vóór dien tijd is het een ernstig misdrijf, dat zij aan leeken niet zullen bekennen. Daarom kon ik in mijn stuk schrijven, dat men met ondervraging niet verder komt.

Al berust het stukje van VAN PELT blijkbaar op een misvatting van de wel wat beknopte inleiding van mijn stuk, ik ben hem niettemin erkentelijk voor zijn belangstelling en voor zijn aanvulling. Ik hoop, dat die belangstelling zich te zijner tijd nog op andere wijze zal uiten, n.l. door ons mede te deelen of, en zoo ja, welke economische en gezinstoestanden er in zijn streek bestaan, die naast de godsdienstige de menschen zelfs niet aan een bewuste niet geoorloofde geboortebeperving doen denken, laat staan die toepassen. Want de kennis van de redenen, waarom men de bewuste geboortebeperving niet wil, is minstens even belangrijk als die, waarom men, alle ideële en godsdienstige opvattingen ten spijt, daartoe overgaat.

Velsen, 5 Juli 1924.

P. A. BARENTSEN.

VORMING VAN ADIPOCIRE.

Lang vóór FOURCROY (1790) vestigde onze landgenoot FREDRIK RUYSCH (1638—1731) de aandacht op dit verschijnsel, dat hij als jongeling waarnam.

Hij zegt (Alle de ontleed-, genees- en heekkundige werken van FRED. RUYSCH 1744 Amsterdam, dl. III, bldz. 1042): „Maar wie zou geloven, dat het onderzoeken „van lijken, die twintig, dertig, veertig en langer Jaaren in 't Graft gelegen hebben, „geneesheeren tot dienst kan strekken? Jongeling zijnde, en zelfs een bemorst „kleedt hebbende aangedaan, vergezelschapte ik de doodtgravers te middernacht, „op datze de graven voor my openen, en aldus gelegentheydt tot myne onderzoeking „geven zoude”. Hij geeft als zijn meening te kennen, dat het volksgeloof, hetwelk zegt, dat haren en nagels na den dood nog eenigen tijd doorgroeien, geen reden van bestaan heeft. Verder zegt hij dan: „Bij die gelegentheydt hebbe ik ook aangemerkt, dat (*pinguedo*) *het vet* van een mensch wel verandert wort, maar niet „zoodanig vergaat, gelijkewijs de andere delen van 't lichaam: want het wort „zo hardt als (*sebum, adeps*) *smeer* of *ongel*, en zoodanig blijft het”.

Ook zegt hij nog: „Ik hebbe toen ook gezien, dat zommige dode lichamen, „met haar gedaante een zwarte slijk verbeelden, dat andere hardt, droog, en in „gekrompen waren, en zommige, dog zeer zeltzaam, in een grijscouleurde stof „veranderden; enz.”.

Geldermalsen, 5 Juli 1924.

F. M. G. DE FEYFER,